

ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԵՐԱԿԱՅԻՆ ԿԱԹԵՏԵՐՆԵՐԻ ԽՆԱՄՔԻ ԳՈՐԾԵԼԱԿԱՐԳ

Ընդհանուր դրույթներ

Կենտրոնական երակային կաթետերները (ԿԵԿ) լայնորեն կիրառվում են ծանր հիվանդների մոտ երակային մուտք ապահովելու նպատակով: Չնայած, որ ԿԵԿ-ները տալիս են կենսաապահովման նպատակով դեղորայքի և բուժական այլ միջոցների ներմուծման հնարավորություն, այս կաթետերների առկայությունը հիվանդի մոտ առաջացնում է կենտրոնական կաթետեր-կապակցված արյան հունի վարակի (ԿԿԱՀՎ/CLABSI) ռիսկ: Այս վարակները բարձրացնում են բուժման ծախսերը, մեծացնում հոսպիտալացման ժամկետները և հաճախ, հատկապես ինտենսիվ թերապիայի բաժանմունքի (ԻԹԲ) պացիենտի համար, դառնում ճակատագրական: Կենտրոնական երակային կաթետերով արյան հունի վարակ ունեցող պացիենտներից 4-ից 1-ը մահանում է վարակի պատճառով: Հիվանդությունների վերահսկման և կանխարգելման կենտրոնի վերջին հետազոտությունները ցույց են տվել, որ ԿԿԱՀՎ-ի ծախսերը միջինը տատանվում են 16.550 \$-ի սահմաններում: Անկասկած, տարբեր երկրներում բուժման ծախսերը տարբեր են, սակայն միևնույն է վարակի դեպքում ծախսերը բազմապատկվում են: Ապացուցված է, որ երբ ԿԵԿ-ների տեղադրման և խնամքի ընթացքում բուժանձնակազմը հետևում է ապացուցողական հիմք ունեցող ուղեցույցներին, CLABSI դեպքերի մեծամասնությունը դառնում է կանխարգելելի: Այս երևույթն առավել ակներև է զարգացող երկրներում, քանի որ այստեղ հաճախ բացակայում են վարակի կանխարգելման և վերահսկման հիմնարար փորձը, իսկ անհրաժեշտ պարագաների մատչելիությունը սահմանափակ է: ԿԿԱՀՎ-ի կանխարգելման հարցում խիստ կարևոր են բժիշկների կողմից ԿԵԿ տեղադրման և բուժքույրերի կողմից իրականացվող կաթետերների խնամքի ընթացքում օգտագործվող մեթոդներին և տեխնիկաներին տիրաբեռելը:

Սույն փաստաթղթի նպատակն է. բարելավել ԻԹԲ-ի չափահաս պացիենտների շրջանում ԿԵԿ-ների բուժքույրական խնամքի որակը և նվազեցնել կաթետեր կախյալ բարդությունները:

Գործելակարգի մշակման աշխատանքային խմբի անդամների անվանացուցակ

1. Հ. Քոչարյան, անեսթեզիոլոգ-ռեանիմատոլոգ, Երևանի Մխիթար Հերացու անվան պետական բժշկական համալսարանի Քույրական գործի կազմակերպում ամբիոնի դասախոս, Էրեբունի ԲԿ Բուժքույրերի ներհիվանդանոցային շարունակական կրթության հանձնախմբի ղեկավար, ՀՀ ԿԳՆ Երևանի հայ-ամերիկյան «Էրեբունի» պետական բժշկական քոլեջ, անեսթեզիոլոգիայի և ինտենսիվ թերապիայի դասախոս

Թղթակցական հասցե՝ ՀՀ, ք. Երևան, 0006, Բազրապուրնյաց 25/27-7 , հեռ՝(+374) 93177717

2. Մանգոյան Հ.Ն., բ.գ.թ., Երևանի Մխիթար Հերացու անվան պետական բժշկական համալսարանի շարունակական բժշկական կրթության ֆակուլտետի անեսթեզիոլոգիայի և ինտենսիվ թերապիայի ամբիոնի դոցենտ, «Էրեբունի» բժշկական կենտրոնի վերակենդանացման բաժանմունքի գիտական ղեկավար:

Թղթակցական հասցե՝ Հայաստանի Հանրապետություն, ք. Երևան, 0010, Վարդանանց 18/1, հեռ՝ (+374) 10592100

3. Ա.Ալինա Մաքսիմի Քուշկյան ԲԳԴ,

ՀՀ ԿԳ Նախարարության Երևանի հայ-ամերիկյան «Էրեբունի» բժշկական քոլեջի տնօրեն, Երևանի Մ. Հերացու անվան ՊԲՀ «Բուժքույրական գործի կազմակերպում» ամբիոնի վարիչ, ՀՀ ԱՆ քույրական գործի գլխավոր մասնագետ

*Թղթակցական հասցե՝ Հայաստանի Հանրապետություն, ք. Երևան,
Տիգրոգրադյան 133, հեռ՝ (+374) 10 470770, (+374) 91405288*

4. Ա. Սարգսյան, ք.գ.թ. - Էրեբունի ԲԿ Գլխավոր տնօրենի տեղակալ
կլինիկական համաճարակաբանության հարցերով, «Հոսպիտալային
համաճարակաբան» ՀԿ հիմնադիր-տնօրեն

*Թղթակցական հասցե՝ Հայաստանի Հանրապետություն, ք. Երևան,
Տիգրոգրադյան 14, հեռ՝ (+374) 10 471140, (+374)91 484604*

5. Ա.Գևորգյան - Էրեբունի ԲԿ ԻԹԲ ավագ բուժքույր, Հայաստանի բուժքույրերի
ասոցիացիայի անդամ, Սիզմա-Թետա-Տաու Բուժքույրերի պատվավոր
միության անդամ

*Թղթակցական հասցե՝ Հայաստանի Հանրապետություն, ք. Երևան,
Տիգրոգրադյան 14, հեռ՝ (+374) 10 474300, (+374)93 289144*

Շահերի բախման հայտարարագիր և ֆինանսավորման աղբյուրներ

Պատասխանատու կարգավորողը և աշխատանքային խմբի անդամները հայտարարում են իրենց շահերի բախման բացակայության մասին: Սույն փաստաթղթի մշակման աշխատանքները ֆինանսավորվել են ՀՀ ԱՆ կողմից: Ֆինանսավորող կառույցը սույն ուղեցույցի մշակման որևէ փուլի վրա ոչ մի ազդեցություն չի ունեցել:

Գործելակարգի մշակման հենքը

Սույն Ուղեցույցը մշակվել է Հայաստանի Քույրական գործի կազմակերպիչների ասոցիացիայի կողմից: Տեղայնացման/ադապտացիայի սկզբնաղբյուրներ են հանդիսացել.

1. Հիվանդությունների վերահսկման և կանխարգելման կենտրոնի Ներանոթային կաթետեր-կապակցված վարակների կանխարգելման 2011թ. ուղեցույցը (CDC Guidelines for the Prevention of Intravascular Catheter-Related Infections, 2011) և
2. 2014 թ. թարմացումները (Strategies to Prevent Central Line–Associated Bloodstream Infections in Acute Care Hospitals: 2014 Update),
3. Ամերիկայի անեսթեզիոլոգների ասոցիացիայի Կենտրոնական երակային մուտքի 2012 թ. ուղեցույցը (Practice Guidelines for Central Venous Access, *A Report by the American Society of Anesthesiologists Task Force on Central Venous Access, March 2012*),
4. Վարակի վերահսկման Ասիայի խաղաղօվկիանոսյան կազմակերպության Կենտրոնական կաթետեր-կապակցված արյան հունի վարակների 2015 թ. ուղեցույցը (Asia Pacific Society of Infection Control Guide for Central Line Associated Bloodstream Infections, March 2015) :

Հապավումներ

ԿԵԿ՝ կենտրոնական երակային կաթետեր

ԿԿԱՀՎ՝ կաթետեր-կապակցված արյան հունի վարակ

ԿԿԿԱՀՎ՝ կենտրոնական կաթետեր-կապակցված արյան հունի վարակ

ԻԹԲ՝ ինտենսիվ թերապիայի բաժանմունք

CDC (Centers for Disease Control and Prevention)՝ Հիվանդությունների վերահսկման և կանխարգելման կենտրոն

CRBSI (Catheter-Related Bloodstream Infections)՝ կաթետեր-կապակցված արյան հունի վարակներ

CLABSI (Central Line-Associated Bloodstream Infections) Կենտրոնական կաթետեր-կապակցված արյան հունի վարակներ

Գործելակարգի պացիենտի մոդելը

Սույն Գործելակարգի պացիենտի մոդելը բժշկական օգնություն և սպասարկում իրականացնող հիմնարկներում և ԻԹԲ-ում գտնվող տարբեր ծագումնաբանությամբ և ծանրության աստիճանի ԿԵԿ-ով պացիենտներն են:

ԿԵԿ-ով պացիենտի մոդել

Մոդելի պարտադիր բաղադրիչ	Բաղադրիչի նկարագրությունը
Նոզոլոգիական ձևը	Ցանկացած
Տարիքային կարգավիճակ	Մեծահասակներ
Հիվանդության աստիճանը	Ցանկացած
Հիվանդության փուլը	Ցանկացած
Բարդությունները	Անկախ բարդություններից
Կողը ըստ ՀՄԴ-10	Ըստ նոզոլոգիական ձևի
Բուժօգնության ցուցաբերման պայմանները	Հիվանդանոցային

Ա. Սահմանումներ

1. Կենտրոնական երակային կաթետեր

ԿԵԿ-ը սահմանվում է որպես ներանոթային մուտքի հարմարանք կամ կաթետեր, որը տեղադրվում է սրտի հարակից կամ այլ խոշոր անոթներում: Ստորև թվարկվում են այն խոշոր անոթները, որոնք օգտագործվում են կենտրոնական երակային մուտք ապահովելու նատակով. թոքային զարկերակ, վերին սիներակ, ստորին սիներակ,

բրախիոցեֆալիկ, ներքին լծային, ենթանրակային, արտաքին զստային, ընդհանուր զստային, ազդրային երակներ: Կաթետերը համարվում է կենտրոնական, եթե նրա ծայրը տեղակայված է խոշոր անոթում: Կաթետերը կարող է կիրառվել ինֆուզիայի, հեմոդինամիկ մոնիթորինգի, դեղորայքի ներմուծման կամ պարէնտերալ սնուցման նպատակով: Որպես օրինակ կարող են հանդիսանալ ինֆուզիոն կենտրոնական կաթետերը, թոքային զարկերակի կաթետերը, դիալիզի կամ հեմոֆիլտրացիայի կաթետերը, ծայրամասային տեղադրված կենտրոնական կաթետերը:

2. Կաթետեր-կապակցված արյան հունի վարակ (ԿԿԱՀՎ/CRBSI)

ԿԿԱՀՎ խիստ կլինիկական սահմանում է, որը կաթետերը որպես արյան հունի վարակի պատճառ հաստատագրելու համար պահանջում է սպեցիֆիկ լաբորատոր թեստավորում՝ կաթետերի բակտերիոլոգիական հետազոտություն: Այս հասկացությունը կիրառվում է ԿԵԿ-ով պացիենտների արյան հունի վարակի կանխարգելման, ախտորոշման, բուժման և համաճարակաբանական նպատակով:

3 Կենտրոնական կաթետեր-կապակցված արյան հունի վարակ (ԿԿԿԱՀՎ/CLABSI)

ԿԿԿԱՀՎ արյան հունի առաջնային վարակ է /այսինքն՝ այլ տեղում վարակի ակնառու նշանները բացակայում են/, որը զարգանում է արյան հունի վարակի զարգացումից առաջ 48 ժամվա ընթացքում կենտրոնական կաթետեր տեղադրված պացիենտի մոտ, և վարակի այլ աղբյուրներ հայտնաբերված չեն: ԿԿԿԱՀՎ հաստատագրման համար կաթետերի կամ արյան բակտերիոլոգիական հետազոտությունը պարտադիր չէ:

Բ. Ռիսկի գործոններ

1. Պացիենտի բնութագրերը

1.1 Պացիենտի տարիքը: ԿԿԿԱՀՎ-ի հաճախականությունը մանկաբուժական պացիենտների շրջանում ավելի բարձր է, քան չափահասների մոտ: Նորածինների մոտ այն առավել բարձր է, քան մնացած տարիքային խմբերում:

- 1.2 Սեռը: Արական սեռի ներկայացուցիչներն ունեն վարակման ավելի բարձր ռիսկ, քան իգական սեռիները:
- 1.3 Ելային հիվանդություններ կամ ախտաբանական վիճակներ: Այրվածքները, վնասվածքները, իմունոլոգիական դեֆիցիտը, արյան, ստամոքսաղիքային, սիրտանոթային և երիկամային հիվանդություններն ուղեկցվում են ԿԿԿԱՀՎ-ի զարգացման բարձր ռիսկով: Մասնավորապես այրվածքային հիվանդների մոտ այս վարակի ռիսկն ամենաբարձրն է: Նշանակալի բարձր է նաև ցածր քաշով ծնված (<1,500 g) նորածինների վարակման ռիսկը:
- 1.4 Երկարատև հոսպիտալացում: ԿԵԿ տեղադրելուց առաջ երկարատև հոսպիտալացումը կամ ընդհանուր հոսպիտալացման երկար ժամկետները բարձրացնում են ԿԿԿԱՀՎ ռիսկը:

2. Կաթետերի տեղադրման կամ առկայության հետ կապված ռիսկի գործոնները

- 2.1 Կաթետերի տեղադրման և խնամքի գիտելիքների ու հմտությունների պակաս:
- 2.2 Տեղադրման վայրը: Գոյություն ունեցող երեք հիմնական ուղիներից (ենթանրակային, ներքին լծային և ազդրային) ամենացածր վարակման ռիսկն ունի ենթանրակային մուտքը, իսկ ամենաբարձր վարակման ռիսկը՝ ազդրայինը:
- 2.3 Բազմակի անոթային կաթետերներ: Մի քանի ներանոթային կաթետերների միաժամանակյա առկայությունը կտրուկ բարձրացնում է արյան հունի վարակի զարգացման ռիսկը:
- 2.4 Բազմալուսանցք կաթետերներ: Այս կաթետերների առկայությունը բազմապատկում է վարակման հավանականությունը:
- 2.5 Կենտրոնական մուտքի տևողությունը: Կաթետերի երկարատև առկայությունը բարձրացնում է վարակման ռիսկը, սակայն այս կախվածությունը գծային չէ:
- 2.6 Պարէնտերալ սնուցում: Պայմանավորում է վարակման բարձր ռիսկ:
- 2.7 Արյան փոխներարկում: Պարունակում է վարակման բարձր ռիսկ:

3. Բուժսպասարկման կազմակերպման հետ կապված ռիսկի գործոններ

- 3.1 Բուժանձնակազմի ցածր պատասխանատվությունը և բուժքույր/պացիենտ անբավարար հարաբերակցությունը բերում է բարդությունների զարգացման բարձր ռիսկի:
- 3.2 Բուժաշխատողների և պացիենտների անբավարար տեղեկացվածությունը ԿԵԿ-երի տեղադրման և խնամքի վորաբերյալ:

Գ. Կենտրոնական երակային կաթետերների (ԿԵԿ) խնամք

1. Ձեռքերի հիգիենա

- 1.1. Ապահովել ձեռքերի հիգիենան՝ կատարելով ձեռքերի հիգիենիկ լվացում կամ հակաբակտերիալ բաղադրիչով հեղուկ օճառով և ջրով, կամ ալկոհոլ պարունակող մաշկային անտիսեպտիկով: Ձեռնոցների կրումը չետք է բացառի ձեռքերի լվացումը: Ձեռքերը պետք է լվանալ կաթետերի տեղադրման տեղը շոշափելուց առաջ և հետո, ինչպես նաև կաթետերը տեղադրելուց, փոխելուց, զննելուց, ուղղելուց, վիրակապելուց առաջ և հետո: Տեղադրման տարածքն անտիսեպտիկով մշակելուց հետո այլևս շոշափել չի կարելի՝ առանց ասեպտիկ պայմանների ապահովման:
- 1.2. Ներանոթային կաթետերներ տեղադրելու և խնամք իրականացնելու ընթացքում ապահովել ասեպտիկ պայմաններ:
- 1.3. ԿԵԿ տեղադրելիս կրել մանրէազերծ ձեռնոցներ:
- 1.4. ԿԵԿ վիրակապը փոխելիս կրել ռետինե մաքուր կամ մանրէազերծ ձեռնոցներ:

2. Ներերկային համակարգերի փոխում

- 2.1. Հակամանրէային կամ հակաբիոտիկապատ բազմալուսանցք ԿԵԿ-ներին միացված համակարգերը (ինֆուզիոն գծերը, բազմահոսք ադապտերները, գլխիկները, փակիչները, երկարացման գծերը) պետք է փոխվեն 7 օրը մեկ կամ այն ժամանակ, երբ կաթետերը փոխվում է: Բացառություն են կազմում արյան բաղադրիչների, պարէնտերալ սնուցման և ճարպային լուծույթների ներմուծման համար օգտագործված համակարգերը:
- 2.2. Ստանդարտ ԿԵԿ-ներին միացված համակարգերը պետք է փոխվեն մինչև 96 ժամվա ընթացքում կամ այն ժամանակ, երբ կաթետերը փոխվում է: Բացառություն են կազմում արյան բաղադրիչների, պարէնտերալ սնուցման և ճարպային լուծույթների ներմուծման համար օգտագործված համակարգերը:
- 2.3. Արյան բաղադրիչների, ճարպային լուծույթների համար օգտագործված համակարգերը պետք է փոխվեն ներմուծման պահից 24 ժամվա ընթացքում կամ արտադրողի ցուցումներին համապատասխան:
- 2.4. Պրոպոֆոլ ներմուծելու դեպքում համակարգը փոխել 6-12 ժամվա ընթացքում, սրվակը փոխելիս կամ արտադրողի հրահանգի համաձայն:
- 2.5. Նոր համակարգը կաթետերին միացնելուց առաջ անհրաժեշտ է կաթետերի միակցման գլխիկը մշակել քլորհեքսիդինի սպիրտային լուծույթով:

3. **Ներերկային համակարգերի ամնետոյա խնամք**

- 3.1. ԿԵԿ-ին միացված համակարգերը պետք է ամրացվեն պացիենտին այնպես, որ կաթետերի և դրա կարերի վրա ճնշում չգործադրվի և չձգվի:
- 3.2. Անհրաժեշտ է համոզվել, որ համակարգի բոլոր միակցման տեղերն իրար համապատասխանում են, որպեսզի բացառվի հեղուկի արտահոսի, համակարգի անջատման հնարավորությունը:
- 3.3. Վարակման ռիսկը նվազեցնելու և մասնիկները հեռացնելու նպատակով համակարգի ներմուծման մուտքերը օգտագործելուց առաջ և հետո մշակել հականեխիչ լուծույթով (շփել քլորհեքսիդինի, պովիդոն յոդինի կամ 70% սպիրտի լուծույթով 5 վայրկյանից ոչ պակաս) և մուտքից օգտվել միայն

մանրէագերծ միջոցներով: Որպես օրգանական մասնիկներ կարող են հանդիսանալ արյունը, դեղորայքը և այլ:

- 3.4. Հնարավորինս կիրառել առանց ասեղի մուտքեր:
- 3.5. ԿԵԿ-ի չօգտագործվող գծերը և բազմահոսք աղապատերները սեղմակով փակել, որպեսզի կանխվի օդային էմբոլիան, արյան, սպիտակուցային կամ ճարպային լուծույթների հետհոսքը:

4. **Ներերկային ինֆուզիոն հեղուկների պարկերի փոխումը**

- 4.1. Առանց դեղորայքային հավելումների կրիստալիդ լուծույթները (օր.՝ նատրիումի քլորիդի 0,9% կամ գլյուկոզայի 5% լուծույթները) պետք է փոխվեն միայն այն դեքերում, երբ փոխվում են համակարգերը կամ կաթետերը, կամ երբ ինֆուզիան ավարտված է:
- 4.2. Արյան բ ոլոր բաղադրիչները պետք է ներմուծվեն 4 ժամվա ընթացքում: Փոխներարկման ավարտից հետո համակարգը պետք է փոխվի: Բացառություն են կազմում արյան VII և IX գործոնները, որոնք պատրաստվում են երկարատև ներմուծման համար:

5. **ԿԵԿ-ի ր մաշկի մշակման համար կիրառվող հականեխիչներ**

- 5.1 ԿԵԿ-ի տեղադրման և վիրակապման համար նախընտրելի լուծույթ է համարվում քլորհեքսիդինի 2% լուծույթը: Եթե այս լուծույթը հասանելի չէ, ապա կարելի է կիրառել 70% սպիրտային լուծույթում 0,5% քլորհեքսիդինի գլյուկոնատի լուծույթը:
- 5.2 Քլորհեքսիդինի կիրառման հակացուցումների դեպքում կիրառել յոդի պատրաստուկներ կամ 70% սպիրտային լուծույթ:
- 5.3 Քլորհեքսիդինի սպիրտային լուծույթով մաշկը մշակելուց առաջ կաթետերի շրջակա մաշկից չորացած արյունը կամ այլ հեղուկները մաքրելու համար

օգտագործվում է մանրէագերծ ֆիզիոլոգիական լուծույթ կամ քլորիտեքսիդինի գլյուկոնատ: Հատկապես ուշադրություն դարձնել կաթետերի հանգույցի տակ գտնվող մաշկին:

5.4 Մաշկը հականեխիչով մշակելուց հետո պետք է սպասել 2 րոպե, որպեսզի մաշկը չորանա, կամ այնքան, որքան պահանջում է արտադրողը:

5.5 Չի կարելի կաթետերի տեղադրման տեղում կիրառել հակաբիոտիկային քսուր:

5.6 Չի կարելի մաշկին կամ ԿԵԿ-ի հարակից տարածքում կիրառել օրգանական լուծիչներ (օր.՝ ացետոն):

6. **Կաթետերի վիրակապման ռեժիմը**

6.1. ԿԵԿ-ի հարակից տարածքը ծածկելու նպատկով օգտագործել մանրէագերծ թանգիֆ կամ մանրէագերծ, թափանցիկ, կիսաանցանելի վիրակապ:

6.2. Եթե հիվանդը քրտնում է, կաթետերի ներմուծման տեղը արյունահոսում է, կամ արտահոսում է հեղուկ, ապա օգտագործել թանգիֆե վիրակապ:

6.3. Թանգիֆե վիրակապի դեպքում վիրակապը փոխել 2 օրը մեկ:

6.4. Թափանցիկ վիրակապի դեպքում վիրակապը փոխել 7 օրը մեկ:

6.5. Կաթետերի վիրակապը փոխել, եթե այն թրջվել է, պոկվել կամ տեսանելի աղտոտվել:

6.6. Չի կարելի կիրառել տեղային հակաբիոտիկային քսուրներ կամ յուղաքսուրներ (բացի դիալիզի կաթետերներից), քանի որ նրանք կարող են բերել սնկային վարակի զարգացման և հակամանրէային կայունության:

6.7. Չի կարելի կաթետերը կամ կաթետերի հարակից տարածքը ընկղմել ջրի մեջ: Պացիենտի լոգանքը պետք է իրականացնել կաթետերի պաշտպանությունը ապահովելուց հետո, որպեսզի նվազեցվի մանրէների

թափանցումը կաթետերի լուսանցք (օր.՝լոգանքի ժամանակ կաթետերը և միակցման տեղերը ծածկել անջրաթափանց ծածկոցով):

6.8. Համոզվել, որ կաթետերի խնամքը համապատասխանում է կաթետերի նյութին:

6.9. Կարող է քննարկվել քլորհեքսիդինով ներծծված սպունգով վիրակապելու հարցը:

6.10. Բոլոր տեսակի վիրակապերի դեպքում պետք է.

- Կաթետերի տեղադրման տեղը լինի վիրակապի կենտրոնում,
- Ծածկել կաթետերը ներմուծման տեղից դեպի հանգույց,
- Կաթետերի միացման կետից մինչ մաշկի մուտքը ստեղծել լիովին հերմետիկ տարածք

6.11. Պարբերաբար՝ վիրակապը փոխելու ժամանակ կամ ինտակտ վիրակապի վրայից շոշափելով ստուգել կաթետերի տարածքը՝ կախված պացիենտի կլինիկական իրավիճակից: Եթե կաթետերի տեղադրման հատվածում հիվանդի մոտ առկա է լարվածություն, ջերմություն առանց ակնառու պատճառի կամ արյունային վարակի այլ արտահայտություն, վիրակապը պետք է հեռացնել և իրականացնել տարածքի մանրամասն զննում:

6.12. Հիվանդին բացատրել, որ կաթետերի տեղում առաջացած ցանկացած փոփոխության կամ տհաճ զգացողության մասին անհրաժեշտ է տեղյակ պահել բուժանձնակազմին:

7. Բուժքույրական կանոնակարգը

7.1 ԿԿԱՀՎ-ի կանխարգելման նպատակով անհրաժեշտ է համապատասխան բուժանձնակազմին սովորեցնել ԿԵԿ-ների ցուցումները, խնամքը, վարակի պատշաճ վերահսկումը:

- 7.2 Պարբերաբար ստուգել ԿԵԿ-ների տեղադրման և խնամքի հետ կապ ունեցող անձնակազմի՝ ընդունված գործելակարգերի իմացությունը և դրանց հետևելը:
- 7.3 Միայն որակավորված քույրական անձնակազմն իրավունք ունի փոխելու ԿԵԿ վիրակապը և համակարգերը:
- 7.4 Ապահովել համապատասխան բուժքույր-հիվանդ հարաբերակցությունը (առավելագույնը՝ 1:2) և սահմանափակել ԻԹԲ-ում ժամանակավոր բուժքույրերի քանակը:
- 7.5 Եթե կաթետերի տեղադրման ընթացքում ասեպտիկ տեխնիկան հուսալի ապահովված չէ /օր.՝ կաթետերը տեղադրված է անհետաձգելի իրավիճակում/, ապա կաթետերը փոխել որքան հնարավոր է շուտ՝ մինչև 48 ժամվա ընթացքում:
- 7.6 Կաթետեր–կապակցված վարակի կանխարգելման նպատակով կենտրոնական կաթետերը կանոնավոր փոխելու կարիք չկա:
- 7.7 Միայն ջերմության առկայության դեպքում կենտրոնական կաթետերը փոխել պետք չէ: Կաթետերը փոխելուց առաջ կլինիկորեն դիտարկել այլ տեղում վարակի առկայության, ջերմության այլ, ոչ ինֆեկցիոն ծագման հարցը:
- 7.8 ԿԵԿ տեղադրման տարածքը պետք է պարբերաբար ստուգել, յուրաքանչյուր փոփոխությունը պետք է գրանցել: Ցավի, այտուցի, արտահոսի, կարմրության, բորբոքական հեղուկի արտազատման և այլ դեպքերում տեղյակ պահել բժշկին:
- 7.9 Ներերակային համակարգերը և վիրակապը պահանջվող ժամանակին փոխելիս բժշկին տեղյակ պահելը պարտադիր չէ:
- 7.10 Եթե կաթետերի անհրաժեշտությունն այլևս չկա, բժշկի ցուցումով հեռացնել այն:

Դ. Պացիենտի կրթում: պացիենտի դերը ԿԿԱՀՎ-ի կանխարգելման հարցում

1. Պացիենտի հետ քննարկել այն կանոնները, որոնց պետք է հետևի բժշկական անձնակազմը՝ պացիենտների վարակման ռիսկը առավելագույնս նվազեցնելու նպատակով:
2. Պացիենտին բացատրել կենտրոնական երակային կաթետերի կարևորությունը: Տեղեկացնել կաթետերի առկայության մոտավոր տևողության մասին:
3. Պացիենտին բացատրել, որպեսզի ինքը ևս ուշադրություն դարձնի վիրակապին և կաթետերի հարակից տարածքին: Եթե վիրակապը պոկվել է, վիրակապը կամ դրա հարակից տարածքը թաց է կամ աղտոտված, ապա անմիջապես տեղյակ պահել բուժանձնակազմին:
4. Զգուշացնել պացիենտին՝ չթրջել կենտրոնական կաթետերը կամ դրա հարակից տարածքը:
5. Տեղեկացնել բուժաշխատակցին կաթետերի շուրջ ցավի, կարմրության, ինչպես նաև պացիենտի մոտ սարսուռի և ջերմության դեպքում:
6. Այցելուներին խստիվ արգելել պացիենտի կաթետերներին կամ խողովակներին ձեռք տալ :
7. Պացիենտը պետք է հնարավորինս խուսափի խողովակներին ձեռք տալուց:
8. Այցելուները պացիենտին այցելելուց առաջ և հետո պետք է լվանան ձեռքերը :

8. Բժշկական ծառայությունների հիմնական և լրացուցիչ ցանկեր

8.1. Պահանջներ ախտորոշման, բուժման և խորհրդատվությունների նկատմամբ (հիմնական ցանկ)

Ծածկագիր	Անվանում	Տրամադրման հաճախականություն	Միջին քանակ	Ստորաբաժանում	Մասնագետ	Կատարման ժամկետներ
	Արյան ընդհանուր քննություն լեյկոֆորմուլայով	1	3	Լաբորատոր ախտորոշման ծառայություն	Լաբորատոր ախտորոշման ծառայության բուժքույր/ բժիշկ	1-7 օրեր
	Մանրէաբանական ցանքսեր (խորխ, արյուն, մեզ, կաթետեր)	1	2	Լաբորատոր ախտորոշման ծառայություն	Լաբորատոր ախտորոշման ծառայության բուժքույր/ բժիշկ	1-7 օրեր
	Կրծքավանդակի ռենտգեն քննություն	1	2	Ճառագայթաբանական ախտորոշման ծառայություն	Բժիշկ-ճառագայթաբան/տեխնիկ	1-7 օրերը
	Մարմնի ջերմաչափում	1	28	Ինտենսիվ թերապիայի բաժանմունք	Ինտենսիվ թերապիայի բաժանմունքի բուժքույր	1-7 օրերը
	Ինտենսիվ թերապևտի խորհրդատվություն	1	14	Ինտենսիվ թերապիայի բաժանմունք	Ինտենսիվ թերապևտ	1-7 օրերը
	Ինտենսիվ թերապիայի բաժանմունքի բուժքրոջ զննում	1	21	Ինտենսիվ թերապիայի բաժանմունք	Ինտենսիվ թերապիայի բաժանմունքի բուժքույր	1-7 օրերը
	Նեղ մասնագետի խորհրդատվություն	1	2	Այլ բաժանմունքներ	Ցանկացած նեղ մասնագետ	1-7 օրերը

8.2. Պահանջներ ախտորոշման, բուժման և խորհրդատվությունների նկատմամբ (լրացուցիչ ցանկ)

Ծածկագիր	Անվանում	Տրամադրման հաճախականություն	Միջին քանակ	Ստորաբաժանում	Մասնագետ	Կատարման ժամկետներ
	Պարանոցի շրջանի գերձայնային քննություն	0.25	1	Ինտենսիվ թերապիայի բաժանմունք	Ինտենսիվ թերապիայի մասնագետ կամ բժիշկ ճառագայթաբան	1-7 օրերը

9. Դեղերի հիմնական և լրացուցիչ ցանկեր

9.1. Պահանջներ դեղորայքային բուժման նկատմամբ (հիմնական ցանկ)

ԴԹԽ	ԱԹՔԴ	ՄՈԱ	Նշանակման հաճախականություն	ԿՈԴ	ՀԿԴ	Մասնագետ	Կատարման ժամկետներ
Հականեխիչներ՝	A01AB03	Քլորհեքսիդինի 2% լուծույթ	1	30 մլ	200 մլ	Ինտենսիվ թերապիայի բուժքույր	1-7 օր
Հականեխիչներ՝	A01AB03	Քլորհեքսիդին գլյուկոնատի 0,5% լուծույթ	1	30 մլ	200 մլ	Ինտենսիվ թերապիայի բուժքույր	1-7 օր
Հականեխիչներ՝	D09AA09	Պովիդոն յոդինի 10% լուծույթ	1	30 մլ	200 մլ	Ինտենսիվ թերապիայի բուժքույր	1-7 օր
Հականեխիչներ՝	D08AX08	Էթիլ սպիրտի 70% լուծույթ	1	30 մլ	200 մլ	Ինտենսիվ թերապիայի բուժքույր	1-7 օր
Վիրակապական նյութ՝		Թափանցիկ կիսաանցանելի վիրակապ	1	1	3	Ինտենսիվ թերապիայի բուժքույր	1-7 օր

9.2. Պահանջներ դեղորայքային բուժման նկատմամբ (լրացուցիչ ցանկ)

ԴԹԽ	ԱԹՔ	ՄՈԱ	Նշանակման հաճախակա- նություն	ԿՈԴ	ՀԿԴ	Մասնագետ	Կատարման ժամկետներ
Քնարեր միջոցներ	NO5CD08	Միդագոլամ	0.25	15.0 մգ	105.0 Մգ	Ինտենսիվ թերապիայի մասնագետ/ բուժքույր	1-7 օր
Ալֆա- ադրենոմիմետիկներ	NO5CM18	Դեքսմեդետոմիդին	0.25	400 մկգ	400 մկգ	Ինտենսիվ թերապիայի մասնագետ/ բուժքույր	1 օր
Ընդհանուր անզգայացման ոչ ինհալացիոն միջոցներ	NO1AX10	Պրոպոֆոլ	0.25	800 մգ	800 մգ	Ինտենսիվ թերապիայի մասնագետ/ բուժքույր	1 օր
Ափիոնային անզգայացնող միջոցներ	NO1AH01	Ֆենտանիլ	0.25	200 մկգ	1400 մկգ	Ինտենսիվ թերապիայի մասնագետ/ բուժքույր	1-7 օր
Ցավազրկող թմրեցուցիչ միջոցներ	NO2AA01	Մորֆին	0.25	10.0 մգ	30.0 Մգ	Ինտենսիվ թերապիայի մասնագետ/ բուժքույր	1-7 օր
Ափիոնային անզգայացնող միջոցներ	NO2AX02	Տրամադոլ	0.25	200 մգ	600 մգ	Ինտենսիվ թերապիայի մասնագետ/ բուժքույր	1-7 օր
Ցավազրկող ոչ թմրեցուցիչ միջոցներ	NO2BE01	Պարացետամոլ	0.5	1.5 գ	6.0 գ	Ինտենսիվ թերապիայի մասնագետ/ բուժքույր	1-7 օր
Ցավազրկող ոչ թմրեցուցիչ միջոցներ	NO2BB02	Մետամիզոլ	0.5	1.0 գ	3.0 գ	Ինտենսիվ թերապիայի մասնագետ/ բուժքույր	1-7 օր

Ոչ սթերոիդ հակաբորբոքային միջոցներ	MO1AB05	Դիկլոֆենակ	0.25	75.0 մգ	150.0 մգ	Ինտենսիվ թերապիայի մասնագետ/բուժքույր	1-7 օր
Ոչ սթերոիդ հակաբորբոքային միջոց	MO1AB15	Կետորոլակ	0.25	30.0 մգ	60.0 մգ	Ինտենսիվ թերապիայի մասնագետ/բուժքույր	1-7 օր

10. Պահանջներ աշխատանքի ռեժիմի, հանգստի, բուժման կամ վերականգնման նկատմամբ

Սույն Գործելակարգի համաձայն տվյալ պահանջների կատարումը պարտադիր չէ:

11. Պահանջներ սննդակարգի նշանակման և սահմանափակումների վերաբերյալ

Սույն Գործելակարգի համաձայն սննդակարգի նշանակումը պայմանավորված է հիմնական նոզոլոգիայով:

12. Հիվանդի հոժարակամ տեղեկացված համաձայնության ստացման առանձնահատկությունները Գործելակարգը կատարելիս և հիվանդի, ինչպես նաև ընտանիքի անդամների լրացուցիչ տեղեկատվության տրամադրումը

Հարկավոր է հնարվորինս շուտ պացիենտի և/կամ նրան ներկայացուցիչների հետ համատեղ քննարկել ԿԵԿ-ի տեղադրման խնդիրները և հավանական ելքերը :

13. Պացիենտի տվյալ մոդելի հնարավոր ելքերը

Պացիենտի տվյալ մոդելի հնարավոր ելքերի ցանկ

Ելքի անվանում	Ելքի զարգացման հաճախականություն	Ելքին հասնելու մոտավոր ժամկետ	Բժշկական օգնության ցուցաբերման հաջորդականություն
Ապաքինում	70%	12 ամիս	Անցում

Ֆիզիոլոգիական գործընթացի կամ ներգրավված օրգանի ֆունկցիայի մասնակի վերականգնմամբ			համապատասխան վերականգողական ուղեցույցին/ գործելակարգին
Ապաքինում Ֆիզիոլոգիական գործընթացի կամ ներգրավված օրգանի ֆունկցիայի ամբողջական կորստով	25%	3 ամիս	Անցում համապատասխան վերականգողական ուղեցույցին/ գործելակարգին
Յատրոգեն բարդությունների զարգացում	20%	Ցանկացած փուլին	Անցում համապատասխան ախտաբանության բուժման ուղեցույցին/ գործելակարգին
Մահացու ելք	5 %	Ներհիվանդանոցային փուլում	

Ինֆուզիոն երակաբորբի վիզուալ սանդղակ

Կաթետերի տարածքն առողջ է	0	Ֆլեբիտի նշանները բացակայում են	Հսկել կաթետերը
Առկա է հետևյալ նշաններից որևէ մեկը. • Թույլ ցավ կաթետերի շրջանում • Թույլ կարմրություն կաթետերի շրջանում	1	Հավանական ֆլեբիտի առաջին նշանները	Հսկել կաթետերը
Առկա են հետևյալ նշաններից երկուսը. • Ցավ կաթետերի շրջանում • Կարմրություն • Այտուց	2	Ֆլեբիտի զարգացման վաղ շրջան	Փոխել կաթետերը
Առկա են հետևյալ բոլոր նշանները. • Ցավ կաթետերի ընթացքով • Կարմրություն • Պնդություն	3	Ֆլեբիտի զարգացման միջին շրջան	Փոխել կաթետերը քննարկել բուժումը
Բոլոր հետևյալ նշանները առկա են և արտահայտված . • Ցավ կաթետերի	4	Զարգացած ֆլեբիտի շրջան կամ թրոմբոֆլեբիտի սկիզբ	Փոխել կաթետերը քննարկել բուժումը

ընթացքով • Կարմրություն • Պնդություն • Շոշափվում է երակի ուղին			
Բո՛որ հետևյալ նշանները առկա են և արտահայտված . • Ցավ կաթետերի ընթացքով • Կարմրություն • Պնդություն • Շոշափվում է երակի ուղին • Ջերմություն/պիրեքսիա	5	Զարգացած թրոմբոֆլեբիտի շրջան	Փոխել կաթետերը Սկսել բուժումը

